

2019 Inimkaubanduse aruanne: Eesti

Eesti (1. tase)

Eesti valitsuse tegevus on täielikult kooskõlas inimkaubandusega võitlemise minimaalsete nõuetega. Aruandlusperioodi vältel näitas valitsus järjepidevalt üles tõsiseid ja püsivaid pingutusi, mistõttu Eesti säilitas esimese taseme koha.

Näiteks viidi töötamist reguleerivas seadusandluses läbi parandused, mis keelavad värbamisagentuuridel esitada töötajatele värbamise eest arve, töötati välja uued isikutuvastuse ja suunamise juhendid ning nõuti inimkaubitsejatelt ohvritele hüvitise maksmist.

Inimkaubandusega võitlemise tööühm, kuhu kuulub 35 valitsusasutust ja valitsusvälist organisatsiooni, andis välja oma tegevust käsitleva aastaaruande ning valitsus seadis sisse üleriigilise ohvriabi liini kõigile vägivaldsete kuritegude, sh inimkaubanduse ohvritele ja toetas samal ajal rahaliselt teist tugiliini, mida haldab üks valitsusväline organisatsioon.

Kuigi valitsuse tegevus on minimaalsete nõuetega kooskõlas, uurisid riigivõimud vähem inimkaubanduse juhtumeid, esitasid vähem süüdistusi ning määrasid inimkaubitsejatele ka vähem karistusi. Lisaks ei tuvastanud ega aidanud riigivõimud potentsiaalseid tööjõuga kaubitsemise ohvreid.

TÄHTSAMAD SOOVITUSED:

Kooskõlas Karistusseadustiku paragrahvi 133 suurendada pingutusi, et uurida inimkaubanduse juhtumeid, esitada süüdistusi ja mõista inimkaubitsejaid süüdi.

- Tuvastada ennetavalt võimalikke tööjõuga kaubitsemise ohvreid, eriti välismaalaste hulgas, ning tagada neile valitsuse abi.
- Julgustada politseid ja tööinspeksiooni tööjõuga kaubitsemise juhtumeid uurima.
- Koolitada õiguskaitseorganeid rohkem, eriti seoses uurimisstrateegia, ohvrite psühholoogia ja paragrahv 133 rakendamise.
- Võtta kasutusse uued tuvastamise ja suunamise juhendid ning selgitada ametivõimudele nende kohustust tuvastada ja suunata võimalikke ohvreid abini.
- Pakkuda õiguskaitseorganitele, kohtuorganitele ja avaliku teenistuse töötajatele spetsiaalset koolitust, mis käsitleks kõiki inimkaubanduse vorme ning õpetaks ohvritega töötama.
- Tõhusa õigusabi kättesaadavuse tagamisega julgustada suuremal hulgal ohvreid prokuröriga koostööd tegema.
- Suurendada inimeste teadlikkust ja pingutusi suurema riskiga kogukondade, näiteks migrantide, teadlikkuse tõstmiseks seoses inimkaubanduse ohtudega.

SÜÜDISTAMINE

Valitsus vähendas õiguskaitseorganite pingutusi. Karistusseadustiku paragrahvide 133, 133-1 ja 175 järgi on seksikaubandus ja tööjõuga kaubitsemine kriminaalkorras karistatavad.

Paragrahvi 133 (Inimkaubandus) järgi on keelatud asetada inimest sellisesse olukorda, kus teda kasutatakse ära jõu, pettuse või sundimise kaudu, kusjuures täiskasvanud ohvri puhul võib karistuseks määrata üks kuni seitse aastat vangistust, alaealise ohvri puhul aga kolm kuni viisteist aastat vangistust. Paragrahvi 133-1 (Inimkaubanduse toetamine) järgi on kriminaalkorras karistatav inimese vedu, üleandmine, saatmine, vastuvõtmine, varjamine või majutamine olukorras, kus teda kasutatakse ära jõu, pettuse või sunni kaudu, kusjuures täiskasvanud ohvri puhul võib karistuseks määrata kuni viis aastat vangistust, alaealise ohvri puhul võib karistuseks määrata kaks kuni kümme aastat vangistust.

Paragrahvi 175 (Inimkaubandus alaealise ärakasutamise eesmärgil) järgi on kriminaalkorras karistatav panna last sooritama kuritegu, kerjamist, prostitutsiooniga tegelemist või pornograafilise etteaste sooritamist, kusjuures selliste rikkumiste eest on karistus kaks kuni kümme aastat vangistust.

Paragrahvides 133, 133-1 ja 175 sätestatud nõuete rikkumise eest määrati järjepidevalt rangeid karistusi ja seksikaubanduse puhul võrdsustati karistus teiste sama tõsiste kuritegudega, nagu vägistamine. Liiga suur ametnikkond pärssis 2018. aastal tulemuslikku tegutsemist.

Politsei uuris nelja uut juhtumit, milles kahtlustati rikkumisi paragrahvi 133 järgi, kuid 2017. aastal oli sama näitaja 10.

Ametivõimud esitasid kolmel juhul süüdistuse (2017. aastal oli sama näitaja 16) ning kohtus mõisteti süüdi 12 inimkaubitsejat (2017. aastal oli sama näitaja 14). Vangistuse ajaks määrati neli aastat ja kolm kuud kuni viis aastat ja neli kuud.

Paragrahvi 175 alusel uurisid ametivõimud 28 kuritegu (2017. aastal oli sama näitaja 67), süüdistus esitati 30 juhul (2017. aastal oli sama näitaja 57) ning teist aastat järjest ei mõistetud ühtki inimkaubitsejat selle paragrahvi alusel süüdi. Valitsus ei andnud teada ühestki uurimisest, süüdistusest ega süüdimõistmisest inimkaubanduse toimepanemises valitsusametnike kaasabil.

Järelevaatajad andsid teada, et uutele õiguskaitseorganite, kohtuorganite ja tsiviilteenistuse töötajatele on vaja lisakoolitust inimkaubandusega tegelemiseks. Piirivalveamet koolitas jätkuvalt uusi õiguskaitseametnikke, kuid spetsialistide sõnul on vaja üksikasjalikumalt koolitust uurimisstrateegia ja ohvripsühholoogia vallas.

Samuti panid spetsialistid tähele, et kaitsjatel ja ohvrite õigusnõunikel puudus asjakohane koolitus inimkaubandusega seotud seadusandlusest. Riigikohus korraldas 64-le kohtunikule ja kohtuametnikule koolitusi, mis käsitlesid inimkaubanduse ja ohvriabi võimalusi. Sotsiaalministeerium korraldas koos ühe valitsusvälise organisatsiooniga kaks koolitust õpetajatele, et nad oskaksid ära tunda ja aidata võimalikke ohvreid.

KAITSE

Valitsus tegi jätkuvaid pingutusi kaitsevallas. Valitsus arendas välja uued tuvastamise ja suunamise juhendid, milles kirjeldatakse kõigi asjakohaste ametivõimude kohustusi ohvrite aitamisel. 2018. aastal

tuvastasid ametivõimud 14 ohvrit (2017. aastal oli sama näitaja 12) ning 14 seksikaubanduse ohvrit said valitsuse rahastusega abi – täpselt sama palju kui aasta varem.

Ohvritest, keda aidati, olid kuus alaealised ja seitse võõramaalased. Ohvriabi seaduse ja karistusseadustiku järgi on mitmel asjaosalisel, sh valitsusvälistel organisatsioonidel lubatud ohvreid tuvastada ja suunata nad Sotsiaalkindlustusametisse, kus neile pakutakse ulatuslikke, valitsuse rahastatud ja inimkaubandusele spetsialiseerunud teenuseid ilma, et ohver peaks enne politseiga koostööd tegema või isegi enne kriminaaljuurdluste algatamist.

Ohvritele, kes tegid õiguskaitseorganitega koostööd, pakuti piiramatult selliseid teenuseid nagu majutus, psühholoogiline, meditsiiniline ja õigusabi, samal ajal kui arvatavad ohvrid, kes kriminaalmenetlusele kaasa ei aidanud, said tänu valitsuse rahastusele samu teenuseid kuni 60 päeva.

Seaduslikult tagati ohvritele tugi ja abi siis, kui mõne välisriigi ametivõimud olid ohvri tuvastanud ja algatanud kriminaalmenetluse väljaspool Eestit. Välismaalaste seaduse järgi on välismaalastest ohvritel õigus saada ajutine elamisluba, majutus ja haridus; aastal 2018 ei andnud valitsus välja alalisi elamislubasid ühelegi välismaalastest ohvrile.

Kuigi teateid laekus suuremast hulgast välismaalastest, kes olid Eestis tööjõu kaubanduse ohvrid, ei tuvastanud ametivõimud ühtki võimalikku ohvrit.

Aastal 2018 eraldas sotsiaalamet 100 000 eurot ühele valitsusvälisele organisatsioonile, kes pakkus tugiteenuseid prostitutsiooniga tegelenud naistele, kelle hulgas võis olla ka seksikaubanduse ohvreid, kusjuures 2017. aastal eraldati samal eesmärgil 99 500 eurot. Samuti panustas sotsiaalamet 25 000 eurot inimkaubanduse ohvrite abistamisesse, näiteks turvakodudele, kusjuures 2017. aastal oli sama näitaja 33 960 eurot.

Ametivõimud paigutasid alaealised inimkaubanduse ohvrid ja saatjata lapsed alternatiivsetesse hoolekandeesutustesse, nende hulgas ka vägivalda, sh seksuaalset vägivalda ja inimkaubandust kogunud lastele spetsialiseerunud keskusesse.

Tunnistajakaitse seaduse järgi on inimkaubanduse ohvritel lubatud anda anonüümselt tunnistusi, kuid ametivõimud pole öelnud, kas seda õigust on ka kasutatud või kas ohvrid on kriminaalmenetlustes kunagi täitnud tunnistaja rolli. Kohus mõistis inimkaubitsejatelt välja 21 000 eurot valuraha viiele ohvrile.

ENNETUSTÖÖ

Valitsus suurendas pingutusi ennetustöö vallas. Valitsus rahastas ja teostas jätkuvalt vägivalda vähendamise plaani 2015–2020, mis hõlmas ka inimkaubandust. Inimkaubanduse vastane töögrupp, kuhu kuulub 35 valitsusasutust ja valitsusvälist organisatsiooni, kohtus regulaarselt ja andis välja ka oma tegevust käsitleva aastaaruande.

Valitsus osales mitme riigi ühisprojektis ning sätestas põhjaliku protseduuri tööjõuga kaubitsemise ennetamiseks ja uurimiseks, eriti kui juhtumid puudutavad ka majanduskuritegusid ja ebaseaduslikku raha liikumist. Valitsusasutused korraldasid inimkaubanduse seminari majutusasutuste valdkonna töötajatele.

Jõustusi tööjõuseaduse muudatused, mis keelavad värbamisasutustel nõuda töötajatelt värbamise eest raha. Siseministeerium töötas välja tegevuskava, et ennetada Eestis välismaalaste ebaseaduslikku töölevõtmist. Valitsus ei pingutanud, et vähendada nõudlust kaubanduslike seksuaalaktide järele.

2019. aasta jaanuaris lõi valitsus 24-tunnise riikliku ohvriabiini, mis on mõeldud kõigile vägivaldsete kuritegude, sh inimkaubanduse ohvritele. Abiliin täiendab olemasoleva valitsusvälise organisatsiooni inimkaubandusevastast abiliini, kuhu helistasid haavatavad isikud 433 korral. Valitsus eraldas valitsusvälise organisatsiooni abiliinile 38 000 eurot.

INIMKAUBANDUSE ÜLEVADE

Viimase viie aasta aruannetest on selgunud, et inimkaubitsejad kasutavad Eestis ära nii eestlastest kui ka välismaalastest ohvreid ning saadavad neid Eestist välismaale. Eesti naised ja lapsed on seksikaubanduse ohvrid nii Eestis kui ka teistes Euroopa riikides.

Spetsialistid on täheldanud, et Eesti naised, eriti vene keelt kõnelevad naised, pannakse pettusega sõlmima abielusid Lääne-Euroopa riikides. Kui naised on vabatahtlikult abiellunud, võtavad inimkaubitsejad ära nende passid ning sunnivad neid tegelema kas prostitutsiooni või sunnitööga.

Inimkaubitsejad viivad Eesti naised ja mehi sunnitööd tegema nii Eestis kui ka mujal Euroopas, eriti ehituse, koristamise ja sotsiaalhoolekande sektoris, samuti hooajatööle. Eesti lapsi sunnitakse kuritegusid sooritama, näiteks varastama.

Aruannetest selgub, et välismaalasi, eriti Ukrainast ja Moldovast pärit mehi, kasutatakse järjest rohkem Eestis tööjõuna ära, eriti ehituse, põllumajanduse ja metsanduse valdkondades.

EESTI inimkaubanduse vastane tegevuskava aastateks 2019–2020

Allpool leiate soovitusi edasisteks eesmärkideks ja tegevusteks, mis aitavad edendada Eesti valitsuse pingutusi inimkaubanduse vastases tegevuses järgmise aasta jooksul.

- 1) Pühendunult uurida inimkaubanduse juhtumeid, esitada inimkaubandust käsitlevate määruste alusel süüdistusi ning määrata süüdimõistmise korral inimkaubitsejatele ranged vanglakaristused.
- 2) Suurendada nende politseinike hulka, kes uurivad inimkaubanduse kuritegusid.
- 3) Motiveerida kõiki ohvreid inimkaubitsejate süüdi mõistmiseks koostööd tegema, sh anda ohvritele ajutine elamisluba, kui nad õiguskaitseorganeid aitavad.
- 4) Tugevdada ja parandada ohvrite tuvastamise protseduuri, sh suurendada õiguskaitseorganite pingutusi ennetavalt tuvastada ja kiiresti transportida võimalikke inimkaubanduse ohvreid – eriti isikuid, kellel puudub õiguslik elukoht – politseist või immigratsiooniametist kriisikeskustesse või hooldusasutustesse, et teenida haavatava inimgrupi usaldus.
- 5) Võimaldada ohvritel otsida alalist või ajutist tööd.

